

บทที่ 5

บทสรุปและเสนอแนะ

บทสรุป

ซึ่งสิทธิเสรีภาพในทางความคิดและการแสดงความคิดเห็นนั้นได้แก่

1) เสรีภาพในการถือศาสนา นิกายศาสนา หรือลัทธิศาสนาในศาสนา และเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

2) สิทธิในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

3) เสรีภาพในทางวิชาการ การศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่ งานวิจัยตามหลักวิชาการ เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเรือนหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

4) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์โฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์แสดงต่าง ๆ ฯลฯ

5) เสรีภาพหนังสือพิมพ์ เสรีภาพในการกระจายเสียงโคจรทางวิทยุกระจายเสียง และเสรีภาพในการกระจายเสียงและภาพโดยทางวิทยุโทรทัศน์

6) เสรีภาพของพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็น เสรีภาพของพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชน ข้าราชการพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจในกิจการวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการ

1. สรุปเปรียบเทียบความหมายของนักวิชาการกับกรณีการถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

ผู้เป็นนักวิชาการนั้นเป็นบุคคลที่สามารถพูด เขียน พิมพ์ได้กว้างขวาง ยกเว้นเพียงหนึ่งหรือสองเรื่องเท่านั้นที่จะถูกจำกัดหรือถูกเซ็นเซอร์โดยรัฐหรือโดยตนเอง คือเรื่องกษัตริย์และเรื่องศาสนา ซึ่งต้องหลีกเลี่ยงไม่ไปพาดพิง แต่ปัจจุบันต้องหลีกเลี่ยงในเรื่องทางการเมืองด้วย

เนื่องจากห่วงเกรงโทษจากการจำกัดสิทธิในการใช้กฎหมายของรัฐเช่น พระราชบัญญัติบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน

การแสดงความคิดเห็นไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็นในเรื่องทางการเมือง สื่อมวลชนหรือทางด้านวิชาการ ล้วนแล้วแต่เป็นสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน รัฐในฐานะผู้ปกครองประเทศให้ความเคารพและรับรอง ไม่ว่าจะป็นรับรองโดยกฎหมาย หรือหลักเกณฑ์ของสังคม ซึ่งประเทศไทยเองได้มีการบัญญัติรองรับไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 หมวดสามว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่เจ็ด สิทธิในการแสดงความคิดเห็นของปวงชนและสื่อมวลชนโดยกำหนดไว้ว่าบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่นซึ่งรัฐจะจำกัดเสรีภาพนี้ไม่ได้ นอกจากโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว

นักวิชาการนั้นมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยสะท้อนมุมมองการพัฒนาสังคม ให้มีความรอบคอบมากยิ่งขึ้น ช่วยเหลือสังคมและชุมชน เพื่อให้ข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาที่ถูกต้องและเป็นกลาง แก่ประชาชน ซึ่งการจำกัดสิทธิการให้ความรู้ทางวิชาการของผู้เป็นนักวิชาการดังกล่าวนั้น การเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้ให้ความรู้ เนื่องจากผู้ให้ความรู้ทางวิชาการมีหน้าที่จกต้องให้ความคิดเห็นในฐานะซึ่งตนได้รับในการที่บุคคลมอบหมายหน้าที่ให้แสดงความคิดเห็น แต่กลับถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพดังกล่าว และการที่แสดงความคิดเห็นแย้งกับการใช้อำนาจรัฐนั้น จะถูกจำกัดสิทธิ โดยอ้างกฎหมายเฉพาะมาเกี่ยวข้องซึ่งถือเป็นการปิดกั้นข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนด้วย

2. สรุปการหมิ่นประมาทของประเทศไทยกับกฎหมายต่างประเทศ

ซึ่งการที่ผู้เป็นนักวิชาการวิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็นทางการเมือง หรือการกล่าวถึงบุคคลในแวดวงการเมืองการปกครองหรือระบบราชการนั้นจะสามารถกระทำได้เพียงใด ซึ่งกฎหมายหมิ่นประมาทของประเทศไทยนั้นเปิดโอกาสให้อำนาจบุคคลในการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริต ซึ่งเพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม หรือในฐานะเป็นเจ้าของพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่ หรือติชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ หรือในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุม ผู้นั้น ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท

และในกรณีหมิ่นประมาท ถ้าผู้ถูกหาว่ากระทำความผิด พิสูจน์ได้ว่าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ห้ามไม่ให้พิสูจน์ ถ้าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัว และการพิสูจน์จะไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน

ส่วนในต่างประเทศยกตัวอย่างประเทศอังกฤษนั้น การวิพากษ์วิจารณ์ใด ๆ ก็ตามที่กระทำต่อบุคคลสาธารณะในแวดวงการเมืองการปกครองหรือระบบราชการในประเทศอังกฤษ การกระทำนั้นจะไม่ใช่ความคิดฐานหมิ่นประมาทก็ต่อเมื่อเป็นการแสดงความคิดเห็นในทางการเมืองอย่างแท้จริงเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่บุคคลสาธารณะดังกล่าวได้กระทำไปในฐานะตัวแทนของประชาชนเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะต่าง ๆ หรือได้กระทำการใด ๆ อันกระทบต่อส่วนได้ส่วนเสียของประชาชนโดยตรงนั่นเอง

ในกฎหมายของประเทศอังกฤษยังมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการยกเว้นความรับผิดชอบทางอาญาฐานหมิ่นประมาทอีก กล่าวคือแม้จะมีข้อความอันเป็นการกระทบกระเทือนต่อชื่อเสียงของบุคคลใดบุคคลหนึ่งก็ตาม หากว่าการกระทำนั้นเข้าข้อยกเว้นตามกฎหมายก็ไม่ใช่การหมิ่นประมาท โดยกฎหมายถือว่าเป็นเอกสิทธิ์ (Privilege) ที่ผู้หนึ่ง มีสิทธิที่จะกระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ สามารถแบ่งเอกสิทธิ์ได้เป็น 2 ประเภทด้วยกัน ได้แก่

เอกสิทธิ์เด็ดขาด (Absolute privilege) ซึ่งหมายถึง การกระทำที่มีกฎหมายบัญญัติรับรองว่า หากเป็นการเขียนหรือตีพิมพ์รายงานของทางราชการไปโดยสุจริตในกรณีต่อไปนี้ไม่ถือว่าเป็นความคิดฐานหมิ่นประมาท รายงานราชการที่อ้างถึงนี้ได้แก่ รายงานการประชุมรัฐสภา รายงานการดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาคดีใดคดีหนึ่งในชั้นศาล รายงานคำพิพากษาของศาล รายงานการประชุมของคณะรัฐมนตรี รายงานการประชุมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และรายงานในการดำเนินการใด ๆ ของรัฐบาล นั่นเอง

เอกสิทธิ์โดยมีเงื่อนไข (Qualified privilege) ซึ่งหมายถึง การกระทำหรือการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริต ตีชมด้วยความเป็นธรรม เพื่อป้องกันประโยชน์ได้เสียส่วนตน หรือปกป้องประโยชน์สาธารณะหรือคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคหรือ เป็นการกระทำโดยปราศจากเจตนาร้าย (Malicious intent)

3. สรุปพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินกับการแสดงความคิดเห็นของนักวิชาการ

การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินมักมีภายหลังจากการเกิดภัยธรรมชาติ การก่อความไม่สงบ หรือการประกาศสงคราม ซึ่งอาจมีผลให้เจ้าหน้าที่บางฝ่ายต้องหยุดการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ลงชั่วคราว โดยอำนาจหน้าที่เช่นว่านั้นอาจรวมศูนย์ไปยังเจ้าหน้าที่อีกฝ่ายเพื่ออำนวยความสะดวกในการควบคุมสถานการณ์โดยไม่ชักช้า และอาจนำไปสู่การห้ามออกจากเคหสถาน หรือการห้ามมั่วสุมชุมนุมกันเพื่อการใด ๆ ก็ดี ณ พื้นที่นั้นในระหว่างที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน

ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินให้ยุติลงได้โดยเร็ว หรือป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรงมากขึ้น ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจออกข้อกำหนดที่เกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็น

คิดเห็นต่อไปนี้ คือ ห้ามการเสนอข่าว การจำหน่าย หรือทำให้แพร่หลายซึ่งหนังสือ สิ่งพิมพ์ หรือสื่ออื่นใดที่มีข้อความอันอาจทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัวหรือเจตนาบิดเบือนข้อมูลข่าวสาร ทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสถานการณ์ฉุกเฉิน จนกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งในเขตพื้นที่ที่ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือทั่วราชอาณาจักร

ไม่ว่าสถานการณ์ใดประชาชนก็ควรที่จะได้รับข้อมูล ความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริง ได้รับรู้ข้อมูลวิเคราะห์ข่าวสาร ซึ่งการแสดงความคิดเห็นของนักวิชาการนั้นมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยสะท้อนมุมมองการพัฒนาสังคมให้มีความรอบคอบมากยิ่งขึ้น ดังนั้นบทบาทที่นักวิชาการช่วยเหลือสังคมและชุมชนได้ก็คือการเกาะติดสถานการณ์เพื่อให้การให้ข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาที่ถูกต้องและเป็นกลางแก่ประชาชน ดังนั้นผู้ศึกษาเห็นว่ายิ่งในภาวะที่บ้านเมืองไม่สงบหรือมีเหตุใด ๆ ประชาชนมีสิทธิที่ได้รับรู้ และผู้เป็นนักวิชาการมีสิทธิที่จะทำหน้าที่ในการแสดงความคิดเห็นของตนโดยไม่ถูกปิดกั้นหรือจำกัดโดยกฎหมายเฉพาะใด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความหมาย นักวิชาการนั้นมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยสะท้อนมุมมองการพัฒนาสังคม ให้มีความรอบคอบมากขึ้น ช่วยเหลือสังคมและชุมชน เพื่อให้ข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาที่ถูกต้องและเป็นกลางแก่ประชาชน ซึ่งเป็นบุคคลที่สามารถพูด เขียน พิมพ์ได้กว้างขวางเพื่อให้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ การพัฒนาที่ถูกต้องและเป็นกลางแก่ประชาชน

เช่นนั้นรัฐบาลไม่ควรปฏิรูปสื่อด้วยวิธีการนำเสนอข้อมูลและความคิดเห็นที่ผิดเพี้ยน บิดเบือนข้อเท็จจริงหรือปิดกั้นเสรีภาพทางความคิดของนักวิชาการที่แสดงออกทางสื่อ ซึ่งบุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นหรือรับรู้ว่าข่าวสารใดโดยปราศจากการแทรกสอด ผู้ศึกษาเห็นควรให้ปรับปรุงบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้บัญญัติยกเว้นการจำกัดการแสดงความคิดเห็นของผู้เป็นนักวิชาการโดยชัดเจน ควรให้เสรีภาพแก่นักวิชาการในการแสดงความคิดเห็นโดยธรรมอย่างเสรี กำหนดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและความคิดเห็นผ่านการพูดหรือการเขียนหรืองานศิลปะ รวมถึงสื่อซึ่งเป็นสื่อของตัวผู้เป็นนักวิชาการเองที่ใช้แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้เป็นนักวิชาการ เพื่อให้ นักวิชาการได้ทำหน้าที่และประชาชนได้รับรู้ข่าวสารข้อเท็จจริง โดยไม่มีข้อจำกัด การเซ็นเซอร์โดยมีเงื่อนไขว่าต้องไม่ได้แสดงวิธีการและเนื้อหาของความคิดหรือความเห็นเป็นการละเมิดของกฎหมายและประเพณีของ หรือกลุ่มที่อนุญาตให้เสรีภาพในการแสดงออกมา พร้อมกับเสรีภาพในการเห็นและการแสดงออกน่าจะเกิดขึ้นได้โดยมีขอบเขตที่ยุติธรรมและเป็นกลาง

2. ข้อเสนอแนะกรณีหมิ่นประมาท ในส่วนของกฎหมายอาญากรณีความผิดฐานหมิ่นประมาทควรบัญญัติอนุ้อยลงเพิ่มเติมให้ชัดเจนในส่วนของการแสดงความคิดเห็นของนักวิชาการว่าการแสดงความคิดเห็นของนักวิชาการนั้นการกระทำใด แสดงความคิดเห็นเพียงใดขั้นใดจึงเป็นหมิ่นประมาท

3. ข้อเสนอแนะกรณีพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน การแสดงความคิดเห็นของนักวิชาการนั้นเป็นหน้าที่ของผู้เป็นนักวิชาการที่ต้องแสดงความคิดเห็นในประเด็นปัญหาบ้านเมืองดังกล่าวให้ประชาชนได้รับรู้ ซึ่งหากมีการจำกัดสิทธิในการทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ ผู้ศึกษาคิดว่าเป็นการละเมิดสิทธิชอบเขต ซึ่งหากมีการกล่าวถึงโดยเกินควรในทางที่ไม่เป็นจริงแล้วก็ควรให้การจัดการต่อผู้กระทำผิดเป็นไปตามกระบวนการยุติธรรมดังที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ผู้ศึกษาเห็นว่าควรยกเลิก หรือยกเว้นในเรื่องการแสดงความคิดเห็นของผู้เป็นนักวิชาการให้มีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ได้ชัดเจน

4. ข้อเสนอแนะความสอดคล้องของการตีความรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 45

จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 45 “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจ หรือสุขภาพของประชาชน”

จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 45 ในวรรคหนึ่งและวรรคสองดังกล่าวข้างต้นนั้น เห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลไว้อย่างกว้าง ๆ ซึ่งในส่วนของผู้แสดงความคิดเห็นในฐานะนักวิชาการนั้นมิได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าให้ความเห็นได้เพียงใด ผู้ศึกษาเห็นว่าควรที่จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 45 วรรคสุดท้าย ดังนี้ “ผู้แสดงความคิดเห็นในฐานะนักวิชาการชอบที่จะแสดงความคิดเห็นได้โดยอิสระ トラบเท่าที่ไม่ขัดต่อประโยชน์สาธารณะและโดยสุจริต”

จากบทบัญญัติที่ผู้ศึกษาต้องการให้เพิ่มเติมดังกล่าวนี้สามารถตีความหมายได้ดังนี้ คือกรณีการแสดงความคิดเห็นของนักวิชาการควรให้แสดงออกซึ่งต้องมีข้อจำกัดว่า

1) เสนอแนะอย่างสุจริต ไม่กระทบต่อประโยชน์สาธารณะ ไม่กระทบต่อความสำคัญของประเทศชาติ

2) การให้ความคิดเห็นนั้นต้องอยู่ภายใต้ความถูกต้อง ห้ามแสดงความคิดเห็นเพื่อก่อให้เกิดเรื่องเสื่อมเสีย

3) การวิพากษ์วิจารณ์ต้องไม่ไปถึงปัจเจกชนมาร่วมกับความคิดของตน โดยมีขอบ

4) ควรมีจริยธรรมของนักวิชาการในการแสดงความคิดเห็น ไม่ใส่ร้ายป้ายสี ไม่ทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ไม่กล่าวความเท็จ

โดยเฉพาะในสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือสถานการณ์ที่ต่อแหลมต่อความมั่นคงของบ้านเมืองต้องไม่แสดงความคิดเห็นทั้ง 4 ข้อดังกล่าว และหากวิพากษ์วิจารณ์ ทางการเมืองในเรื่องผู้นำประเทศ สามารถทำได้แต่ต้องไม่กระทบประโยชน์สาธารณะ คือสามารถวิพากษ์วิจารณ์ได้ในเรื่องนโยบาย ไม่ใช่ตัวบุคคล